

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"

Kon. Goedgekeurd d.d. 22 februari 1958, nr. 56

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

Secretariaat:

Bazarstraat 33 Den Haag Tel. 639871

Giro no. 468874 t.o.v. de Penningm. der "ODV", DEN HAAG

Zondaggroep I,
6 januari 1963.

Goedenmorgen, vrienden.

Wij zijn voor de eerste maal in het nieuwe kalenderjaar bijeen en dan vraag je je weer af: Waarover moet ik praten? Ik zou u natuurlijk lessen kunnen geven over al datgene, wat de toekomst brengt. Maar de toekomst is over het algemeen iets, dat je zelf moet vormen en het heeft weinig zin om je te veel te verdiepen in prognoses in grote lijnen. Je kunt ook zeggen: We gaan lering geven; een lering die past in deze tijd. Maar de leringen, die bij deze tijd passen, zijn vaak moeilijk te begrijpen en ze zijn ingewikkeld. Ik geloof dus - tenzij u in verzet komt - dat ik deze zitting allereerst zou willen wijden aan het aloude begrip van verdraagzaamheid.

Ik hoop, dat u daartegen geen bezwaren maakt, want het woord "verdraagzaamheid" verschijnt meer en meer in uw wereld. De dominee preekt erover; in de United Nations gebruikt men het regelmatig; regeringspersonen vlechten het in in hun verklaringen. En in zekere zin hebben ze nog gelijk ook, want ze bedoelen met hun verdraagzaamheid niet de edelmoedigheid, waarmee je de fouten van een ander kunt aanvaarden, maar eerder het noodgedwongen samenwonen met principes, ideeën en compromissen, die hun eigenlijk niet liggen. Het zal u duidelijk zijn, dat een vervalsing van deze waarden gevaarlijk kan zijn. En daarom wil ik proberen te definiëren wat wij onder verdraagzaamheid verstaan.

Verdraagzaamheid is geen futloosheid. Het is niet: alleen maar alles ondergaan wat anderen doen. Het is ook geen passief bestaan. Verdraagzaam zijn betekent niet alleen maar de invloeden van buiten zonder protest accepteren, het betekent ook jezelf leren aanvaarden. Het betekent ook in jezelf meer klaarheid, meer zuiverheid van denken scheppen. Wie verdraagzaam is, zal nimmer met anderen strijden om b.v. zijn gelijk te bevestigen. Hij zal begrijpen, dat er maar heel weinig punten zijn van zo essentieel belang, dat men daarover werkelijk móét strijden. Wat ik ben, wat ik denk, is vaak zo onbelangrijk. Natuurlijk, ieder heeft op zijn manier een idee van zijn eigen belangrijkheid, van zijn voornaamheid, van zijn vermogens. Maar in het geheel bezien, betekenen ze weinig.

Onze verdraagzaamheid begint ons dan ook allereerst een zekere nederigheid te leren. We moeten beseffen dat we beperkt zijn; en dat ons denken voor ons nu wel juist kan zijn, maar dat een ander toch heel anders in het leven mag en kan staan. En als we die nederigheid eenmaal hebben, waarmee we een ieder zijn recht van leven toekennen, dan komen we aan het tweede punt, dat ik zo even reeds noemde: edelmoedigheid.

Ik mag nimmer van een andere mens of van een andere geest verwachten dat hij precies datgene is of doet, wat ik juist acht. Ik moet die ander desnoods het recht toekennen te liegen of zichzelf te bedriegen, indien

hij dat wenst. Wanneer iemand uitroept: "Ik ben vrij" en hij zit in ketenen, dan mogen we zeggen: "Je bent geketend." Maar als hij dan weer uitroept: "Je bent dwaas, deze ketenen zijn mijn vrijheid," dan gaan we daarover niet meer twisten; we moeten de toestand aanvaarden, zoals ze is. We hebben geen recht die ander zijn denkwijze te ontnemen. En het heeft zo weinig zin erover te gaan praten wat hij nu met vrijheid bedoelt en wat ik met vrijheid bedoel. Het gaat om de feiten. Je moet edelmoedig genoeg zijn om een ander zijn fouten te vergeven, ook als die fouten soms moeten worden bestreden; want een verdraagzaam mens zal toch ontdekken dat op een gegeven ogenblik zijn wereld op een zodanige manier wordt aangetast, dat hij daar niet bij kan blijven stilstaan.

Je kunt natuurlijk zeggen: Ik ben verdraagzaam. Nu is daar een stelletje jongelui bezig een paar oude mensen af te ranselen, maar ik kan dat wel verdragen. Ik vind het niet prettig, maar ik verdraag dat dan maar. Ja, dan is dat lafheid geworden! Wanneer je echter zegt: "Ik zal het die jongens niet aanrekenen wat ze doen, zover het mij persoonlijk betreft, maar ik zal hen tevens met al mijn krachten en vermogens crop wijzen dat hun baldadigheid en hun handelen onjuist zijn, dan zondig ik niet tegen de verdraagzaamheid en gelijktijdig toon ik de moed, die ertoe nodig is, om werkelijk verdraagzaam te zijn.

De misvattingen, die omtrent dit begrip in de loop der tijden zijn gegroeid, worden steeds größer. Men meent b.v. dat het verdraagzaam is, als je een ander ras of een andere denkwijze tolereert. Maar dat is niet waar. Je moet die andere denkwijze rustig kunnen accepteren en verwerken. Je moet kunnen zeggen: "Daarin zal ook iets goeds steken. Een ander heeft het recht dit zo te zien. Ik zal hem daarom niet haten en niet meer of minder achten. Maar gelijktijdig heb ik het recht om wat voor mij goed is wel degelijk te handhaven." Mag ik u een voorbeeld geven?

We hebben - laat ons zeggen in Frankrijk - te maken met twee verschillende groepen extremisten. We hebben te maken met practisch fascistisch georiënteerde rechtsen en met communisten. Nu kunnen we natuurlijk zeggen, dat wij beide partijen verdragen, maar dat is dwaas. Die beide partijen zullen dingen doen, die niet juist zijn. Een communist tast bepaalde principes aan; hij schept hier en daar wanorde, die niet noodzakelijk is en dat kunnen we toch niet over onze kant laten gaan. Dan zijn we dus volkomen gerechtvaardigd om aan te vallen, in dier voege dat we duidelijk maken waar de onoprechtheid schuilt; duidelijk maken aan anderen en desnoods aan de communist zelf waar zijn fouten liggen en waarom hij niet aanvaardbaar is. Zolang hij eerlijk blijft en alleen zijn ideaal persoonlijk dient, zullen we hem niet aanvallen, maar zodra hij foefjes gaat gebruiken om een staking te forceren of iets dergelijks, dan is het ons recht en onze plicht daarop te wijzen.

Dat heeft natuurlijk ten gevolge, dat we door de communisten voor fascistten worden uitgescholden. (Tegenwoordig heet het Gaullist.) Maar nu ontdekken we, hoe zo'n uiterst rechtse groepering probeert minderheden te onderdrukken, zich op ras, op politieke overtuiging e.d. te verheffen en dat men ook daar intriges gebruikt. Dan zijn we dus verplicht ook deze mensen op hun dwaasheid te wijzen. We moeten hen niet persoonlijk aanvallen, we moeten hun fouten aanvallen. Dat is misschien ook wel het grootste raadsel en de grote last van het verdraagzaam-zijn: je moet voor jezelf weten wat voor jou goed en juist is. Je moet elk ander mens het recht gunnen en toestaan om persoonlijk te handelen, zoals hij meent dat het juist is; en toch moet je bereid zijn om elke misstap, die eruit voortvloeit te definiëren en zo nodig daadwerkelijk te bestrijden. Je moet bereid zijn, ongeacht je eigen principes, anderen te helpen het goede te bereiken, ook wanneer hun richting van denken niet de jouwe is. Ik weet niet, of ik daarmee het beeld van verdraagzaamheid voor u duidelijk heb gesteld?

Verdraagzaam-zijn is zeker niet een onderwerping zonder meer. De verdraagzaamheid zelf kan alleen waarlijk bestaan, wanneer ze is gebaseerd op naastenliefde; en naastenliefde kent evenmin een voorbehoud als verdraagzaamheid.

"Wanneer je je naaste liefhebt," zegt de nieuwe wereldleraar, "zo vraag je niet hoe oud hij is, wat zijn stand is en wat zijn geloof is. Je vraagt zelfs niet, of hij een mens is of niet. Zodra je erkent: dit is mijn naaste, heb je hem lief. Niet om hemzelf, maar om het feit, dat hij met jou deel is van een uit God-geboren gemeenschap."

Kijk, dat is ook alweer een kwestie, waar het niet gaat om de toestanden, maar om de erkenning van de persoonlijke gemeenschap, de innerlijke band, die Jezus vroeger het "Koninkrijk Gods" noemde, die allen van goeden wille verbindt.

U zult begrijpen dat wanneer wij de mensen niet kunnen liefhebben, wanneer wij voortdurend weer critiek hebben, niet op hun daden maar op hun wezen, we nooit werkelijke naastenliefde kunnen kennen. Maar dan is onze verdraagzaamheid ook niet iets, dat uit waarheid is geboren, dan is het een schijnvorm. Het is nog beter oprecht te zijn en onverdraagzaam dan in de verdraagzaamheid slechts onoprecht te zijn. Deze gedachte als basis van naastenliefde moeten we ook nog even nader uitwerken, tenminste als u het goed vindt?

Naastenliefde wordt heel vaak geïnterpreteerd als iets, dat meer abstract is. "Ik heb mijn naaste lief" zeggen we, "want ik gun iedereen het goede. Ik geef aan de collectes voor allerhand kwalen en ik zal nooit iemand kwaad doen. Ik heb werkelijk mijn naaste lief."

Maar naastenliefde gaat heel wat verder. Als ik mijn naaste liefheb, dan moet ik in staat zijn mijzelf desnoods aan die naaste te offeren. Niet zo, dat ik er zelf aan ten onderga; maar het voorbeeld vinden we b.v. bij Jezus: Hij is uitgeput, hij kan niet meer, maar toch komt er nog een zieke tot hem. Hij trekt zich van die zieke terug en hij zoekt de beslotenheid. Dat is zijn recht. Maar nu komt er toch nog een zieke tot hem en hij geneest deze. "Jongeling, neem uw bed op en wandel." Dat is heel begrijpelijk, want door zich terug te trekken heeft Jezus de last van "het naaste zijn" op een ander geschoven.

Wij behoeven niet altijd de hele wereld toe te roepen: "Ik ben uw naaste, wat kan ik voor u doen?" Maar als er iemand komt en ons erop wijst: "Ik ben uw naaste, help mij", dan zijn we verplicht te helpen. Dat is dus een heel typische verhouding. Zo is eigenlijk niet iedereen je naaste zonder meer. De mensen denken wel eens, dat naastenliefde algemeen is, maar ze is afhankelijk van een persoonlijke erkenning. Vandaar de gelijkenis, u kent haar natuurlijk allemaal, van de barmhartige Samaritaan. Jezus stelt daar een typische vraag. Hij zegt: "Wie waren nu de naasten of: wie was de naaste van die gewonde man? De priesters, die voorbij gingen, de Levieten of de Samaritanen?" De leerlingen konden dat best begrijpen en die zeiden: "Natuurlijk de Samaritaan, Heer." En daardoor bevestigden ze onwillekeurig (want het ging niet van Jezus uit, maar het was een antwoord van de leerlingen), dat de mens degene "naaste" noemt, die hem helpt. En hij begrijpt niet, dat het begrip "naaste" ook gelegen moet zijn in het hulp geven; want de Samaritaan is niet alleen de naaste van de gewonde. De gewonde is ook de naaste van de Samaritaan. Dat vergeet men altijd. Het is een kwestie van geven en nemen.

Onze wereldleraar heeft kortgeleden daarover ook weer het een en ander gezegd. Dat ligt in een wat meer moderne vorm en is daardoor waarschijnlijk heel wat concreter dan de oude overleveringen en gelijkenissen, hoe schoon ze ook zijn. Ik wil hier dan ook zijn definitie en aanwijzingen citeren:

"De naaste is degene, die men erkent en door wie men wordt erkend. Zo ik tot u spreek en u mijn kracht geef en gij erkent mij niet, dan ben ik niet uw naaste noch zijt gij mijn naaste. De erkenning is noodzakelijk om het begrip "naaste" te scheppen."

"Naastenliefde (hij gebruikt een andere term, maar het komt op hetzelfde neer) is dus een wederkerige erkenning, waarin geen persoonlijk voorbehoud bestaat."

En dat heeft daar nogal het een en ander doen opwaaien, want u weet hoe de mensen zijn. Ze zeggen dan: "Maar als iemand mij erkent en ik erken die ander, zijn we dan naasten? Ik kan misschien iemand erkennen als een uitgeworpene en die uitgeworpene kan mij als iemand van hoge kaste erkennen, zijn we dan naasten?"

Dan zegt de wereldleraar dit:

"Zo ge^dmens erkent, is hij uw naaste. Doch zo ge slechts de rang erkent, leven beiden in een wereld van waan."

Dat moeten we ook goed onthouden, als we beginnen met verdraagzaamheid. Daar geldt precies hetzelfde. Niet de rang, de stand, de gestalte, de rijkdom enz. is belangrijk. Als we die dingen erkennen, dan kijken we naar het uiterlijk, dan zien we de buitenkant van de dingen. Maar als we kijken naar de binnenkant, naar de mens, dan is er een wederkerige erkenning en daardoor tevens ook een verplichting en een afhankelijkheid geschapen.

Wanneer wij iemand moeten verdragen, dan is het niet de bedoeling, dat wij die mens in zijn uiterlijkheden verdragen. Er kan hier wel iemand komen die pruimt en die geen bak vindt en dus zo maar eens even het hele vloerkleed bevuilt. Het is heus geen verdraagzaamheid, als u die persoon maar zijn gang laat gaan. Integendeel, het is dwaasheid. Maar indien u de mens zelf erkent - al zitten er in dat karakter, in die persoonlijkheid bepaalde dingen die u niet helemaal kunt verwerken en dan kunt zeggen: "Jij bent net zoveel als ik, ongeacht je uiterlijkheden. Jij bestaat, wij erkennen elkaar, wij kunnen elkaar aanvaarden, omdat wij het voorbehoud niet maken; ik neem alleen datgene in je aan, wat mij bevalt," - dan hebben wij de goede verdraagzaamheid te pakken.

Ik wil van de verdraagzaamheid nog één punt belichten en dat is dit:

Degenen, die zeer verdraagzaam zijn tegenover zichzelf, zijn onverdraagzaam tegenover anderen. Menigeen meent, dat hij slechts dan goed leeft, wanneer hij tegenover zichzelf onverdraagzaam is. Men kritiseert zichzelf zonder enig voorbehoud. Men wil eenvoudig geen noodzaken, geen tendensen, geen stoffelijke of andere waarden in zich erkennen. Men wil met alle geweld dat men zelf zuiver en 100 % goed is en dan meent men daarmee oprecht een mens te zijn, die God juist dient. In feite ben je niet alleen onverdraagzaam tegenover jezelf, maar je bent nog veel erger: je verwerpt een deel van jezelf. Je bent zo hovaardig, dat je meent volmaakt te kunnen zijn of te worden. En je zoekt die volmaaktheid niet in dat, wat rond je is, wat je wezen aanvult, wat je tekortkomingen dragelijk maakt, je zoekt niet naar datgene, waaraan je de overvloed die je hebt kunt weggeven. Neen, je zoekt naar je persoonlijk, besloten evenwicht; en dat is dan erg onverdraagzaam.

We moeten tegenover onszelf (ook wel onderling maar vooral ook innerlijk) verdraagzaam zijn. Ik moet kunnen accepteren wie en wat ik ben, met al mijn fouten, met al datgene, dat afwijkt van de normen. Ik moet kunnen aanvaarden dat ik niet volmaakt ben en dat ik het alleen uit en door mijzelf nooit zal worden; dat ik alleen maar een deeltje ~~ben~~ van de volmaaktheid.

Misschien vindt u het vreemd, dat ik dat nog te berde breng. Wij kunnen onze naaste alleen liefhebben, als we ook onszelf liefhebben. Iemand, die zichzelf doemt tot een onjuist streven naar volmaaktheid, verloochent in feite zichzelf. Hij verloochent ook de liefde der zelferken-

ning, die hij t.o.v. het "ik" en het leven moet koesteren; en daarmee maak je alle naastenliefde onmogelijk. Wie tegenover zichzelf niet verdraagzaam kan zijn, zonder daarbij nu weer alle onbeheerste uitingen mede te tolereren, zal tegenover een ander nooit verdraagzaam kunnen zijn.

Begrijp, dat je de wereld slechts dat kunt geven, wat je bent.

Besef, dat je voor die wereld alleen datgene kunt zijn en betekenen, wat je ook voor jezelf betekent.

Meen niet, dat je voor de wereld meer of minder kunt zijn dan je innerlijk voor jezelf bent, blijft en wordt. Daarom is het nodig, dat de mens zichzelf liefheeft en dat hij ook t.o.v. zichzelf verdraagzaam is, want alleen op deze wijze kan hij de innerlijke gesteldheid gewinnen, waardoor hij in waarheid anderen lief kan hebben, anderen kan helpen en anderen kan verdragen met hun fouten.

Ik hoop, vrienden, dat u me deze korte les niet kwalijk neemt.

Ik dank u voor uw aandacht en wens u verder een heel zegenrijke zondag toe.

--

Zo, ik zit weer op de wereld en meteen weer in de verkoudheden. Ik hoop, dat dit u op deze ochtend niet mag storen om toch mijn betoog te volgen.

Wij zijn in een nieuwe periode gekomen. In de praktijk reeds nu. Theoretisch moeten wij in het begin van de volgende maand beginnen met praktijk, praktijk en nog eens praktijk. De tijd voor de theorie, voor de overweging, de beschouwing is voorbij gegaan en nu moeten we proberen eens voor onszelf een praktische waarde te vinden. Die praktische waarde, daarmee wordt u dadelijk vanzelf geconfronteerd. U hoeft niet te denken, dat het zo gemakkelijk zal gaan. U zult heus voor een hoop raadselen en problemen komen te staan en u zult in heel veel gevallen ontdekken dat het niet zo mooi, zo gemakkelijk en zo lief is als je je het almaal voorstelt. Dus de praktijk en niet meer alleen de les vraagt de aandacht. Ja, er zal zelfs een ogenblik komen, dat de les alleen nog maar ten doel heeft de praktische ervaring, het praktisch beleven aan te vullen. Op het ogenblik lijkt het er nog op, of de praktische beleving moet worden gedirigeerd aan de hand van de lessen, die je ontvangt. Daarom wil ik op deze morgen graag spreken - en wil dat proberen te doen in de richting van het praktische - over het erkennen a.h.w. van de toestanden en mogelijkheden, die nu komen. Het gaat dus niet om de speciale gebeurtenissen, want mijn voorganger zei het al, als we daarover beginnen, dan kunnen we mekaar doorzagen en komen we nog geen steek verder.

We moeten ons zo echt eens gaan afvragen: Wat zijn de praktische mogelijkheden? En dan begin ik met punt 1:

Er is kracht rond je, er is licht rond je, er is een goddelijke Werkelijkheid rond je. Kun je die aanvaarden? Alleen de aanvaarding geeft praktische waarde aan die goddelijk Kracht. Wanneer er overal lichten branden, maar ik sluit mijn ogen en leg er een blinddoek voor, dan zie ik niets en kan het licht me niet helpen om mijn weg te vinden. Wanneer ik echter het goddelijk Licht en de goddelijke Kracht erken, zullen ze rond me zijn en kan ik ze gebruiken om alles te bereiken wat noodzakelijk is.

Wanneer mijn lichaam niet goed in orde is en ik geloof in dat licht, ik baad mezelf in dat licht, dan zal het lichaam beter kunnen worden; maar ik moet het volledig doen en zonder voorbehoud.

Wanneer ik meen, dat God en de goddelijke krachten mij hebben verlaten, dan kan ik midden in de hemel staan, maar ik leef toch in de hel. Maar als ik weet, dat er ergens een kracht is die mij geleidt, als ik weet dat alles, wat ik in mijn leven doe, zin heeft - onverschillig of dat nu goed en netjes wordt gevonden of niet goed en niet netjes, of de wereld

het zinloos noemt dan wel het summum summarum van geniale activiteit - dan beginnen we ook weer de praktijk te leren kennen van deze nieuwe tijd.

God is in alle dingen. God is overal, God leeft. Wat ik doe, wat ik beleef, het heeft zijn zin, het heeft zijn betekenis. Maar het kan die betekenis alleen hebben in samenhang met het andere.

Alles heeft zijn zin en zijn betekenis, maar het ^{kan} nooit die betekenis op zichzelf hebben. Wanneer u hoofdpijn krijgt, dan heeft die hoofdpijn op zichzelf geen betekenis. Ze is het resultaat van een onevenwichtigheid in uw lichaam; een tekort aan zuurstof b.v., een oververmoeidheid, een lichte infectie en de hoofdpijn is dan het bewijs, dat die infectie bestaat. Wanneer ik de hoofdpijn goed wil bestrijden, moet ik het zo doen, dat ik ook de kwaal bestrijd, want anders komt de hoofdpijn terug; ik kan haar dan niet werkelijk bestrijden, maar haar slechts onderdrukken. Dat is nu iets, dat iedereen weet in de huis-, tuin- én keukengeneeskunde. Waarom dan aan te nemen, dat het niet precies zo is in het leven zelf?

Alles, wat wij beleven (het onaangename en het aangename), kan worden beschouwd als een symptoom van krachten, die in ons leven; een evenwicht, een harmonie, een samenwerking met sferen zowel als met de eigen wereld, die uit ons innerlijk wordt geboren. En wanneer het goed is, moeten we die toestand bevorderen, dan moeten we proberen er steeds meer diezelfde kracht in te wekken. En als op een gegeven ogenblik de verbindingen verbroken zijn, wanneer we alleen en geïsoleerd staan, als we weten dat het niet meer gaat, dan moeten we ons ook realiseren: dit is uiterlijk, dit is het symptoom van onze innerlijke gesteldheid.

We hebben ergens in het leven - misschien vroeger, misschien nu - fouten gemaakt. We moeten de fouten herstellen en dan zullen de symptomen zich vanzelf wijzigen.

De praktijk zal in de komende tijd voor de mensen steeds meer gaan betekenen, dat ze het euvel bij de wortel moeten aanpakken. Je moet dus afstappen van het lapmiddel, van het hulpmiddeltje. Wanneer we nou zus en zo doen, dan kan het nog wel. Ach, natuurlijk, die zolen zijn een beetje versleten, maar een klein lapje eronder en een krant erin en het gaat wel weer. Dat is een idee, dat de mensen hebben; je kunt alles wel weer opplappen. Je hoeft niet alles te vernieuwen. Je hoeft niet verder te gaan dan aanvaardbaar lijkt. Je hoeft niet meer te presteren dan eigenlijk redelijk is. Door deze beperking, door net eventjes te proberen mee te lopen, zodat de symptomen van het leven aangenaam blijven, verloochent de mens de werkelijkheid. Hij verloochent nl. het feit, dat elke oorzaak-en-gevolg-werking in elk leven volledig zinvol is en dat niet het bestrijden van de gevolgen maar het erkennen van de oorzaak en het scheppen van het evenwicht, van een harmonie-gevende oorzaak eerder een middel is om de symptomen te veranderen.

De hele wereld rond u barst voortdurend uit in juichkreten over een nieuwe stap in de richting van de vrede; en dan treurt ze en roept ach en wee over een nieuwe serie atoomproeven. Ze is voortdurend in de weer om althans de schijn van vrede te handhaven. Maar heb je wat aan een schijnvrede?

Kijk eens naar uw wereld. Kijk eens naar de politieke toestand. Schijnvrede! Natuurlijk, Rusland vindt Amerika heus niet zo gek. En Amerika kan Rusland ook heus nog wel accepteren. In Berlijn moeten we elkaar maar eens leren begrijpen. In Laos moeten we het dan maar eens uitvechten. En in Kongo hebben we de UNO, daar schieten we dan ook eens een beetje en daardoor schieten we misschien wat op!

Kijk eens, is dat nog vrede? Is dat vrede of is daar nu in feite oorlog? Als je ziet, hoe bang de mensen zijn dat er vandaag of morgen ergens per ongeluk een atoomraket zal ontploffen en dat daardoor de halve wereld zal worden vernietigd, als je ziet hoe bang ze zijn dat vandaag of morgen de Russen Berlijn helemaal zullen bezetten, als je ziet hoe ze krimpen van

angst dat vandaag of morgen Europa niet meer in staat zal zijn om zelfstandig zijn richting te bepalen, als je ziet hoe ze zich kronkelen om het gedrag van een bepaalde partij of een bepaalde groepering op te bouwen, dan begrijp je toch wel dat het geen vrede is. En dan kun je natuurlijk zeggen: Ja, maar we kunnen het dan toch wel zo regelen dat het naar buiten toe aardig is. Maar het innerlijke probleem blijft.

Waar zit de feitelijke verrotting in de wereld? Licht die in het feit, dat Rusland en Amerika een beetje ruzie hebben? Neen, het ligt in het feit, dat er altijd weer mensen zijn, die denken dat hun systeem het enig juiste kan zijn en als het niet juist is, dan zullen ze het juist maken, maar ze moeten gelijk hebben. De ene mens wil de andere mens overheersen om gelijk te hebben; dat is de oorzaak van de onvrede, die er heerst. Als je vrede wilt brengen, moet de mens eerst eens leren zijn eigen gelijk te vergeten, om de feiten van het leven te aanvaarden en om samen te gaan met een ander. En zolang hij dat niet doet, nu ja, dan gebeurt er niets. Dan kun je duizendmaal zeggen dat het theoretisch heel mooi is, maar ik zei het u al: het wordt de tijd van de praktijk.

Vandaag of morgen denken^{de} de zaak weer op te lappen en dan gaat het net niet, dan lukt het net niet.

Zo gaat het met u in het persoonlijk bestaan ook. De praktijk betekent, dat je de kwaal erkent en haar aantast en niet de verschijnselen. De praktijk betekent, dat je de mooie woorden niet meer gebruikt als een zalfje om de verrotting eronder weg te smeren, maar als een lancet, dat de verrotting daadwerkelijk wegsnijdt en dat je die operatie dan doet volgen door de daad, waardoor de wond kan genezen; anders gaat het niet meer.

Laten we nu eens even de gewone mens bekijken. De gewone mens heeft geestelijke banden op zijn manier. Hij gaat naar de kerk en hij beleeft God. Of hij mediteert en beleeft God of de Meester of weet ik wie. Geestelijke banden heeft hij. Geestelijke banden met dierbare overgeganen of met anderen; en die banden zijn allemaal langzaam maar zeker dof geworden of weggevallen. Waar ligt dat aan? Zouden die banden ineens niet meer deugen? Zou God er niet meer zijn? Zouden de overgeganen er niet meer zijn? Zou er geen Meester meer zijn? Zou er geen inwijding meer zijn? Of heeft de mens misschien ergens teveel het abstracte, het hoogdravende gezocht en de praktische mogelijkheden, de praktische consequenties van hetgeen hij leerde, wat hij onderging, over het hoofd gezien? Heeft hij misschien gedacht dat een ander het wel zou opknappen? Dat het initiatief wel ergens anders vandaan zou komen en dat het lot er wel voor zou zorgen? Net als een plant, die geen wortels uitsteekt, omdat zij meent dat - wanneer het nodig is - de regenwolk wel direct haar bladeren zal natspoelen, zodat zij vocht genoeg heeft. Zo'n plant verdort. Maar een mens verdort ook; zijn geestelijke banden, zijn mogelijkheden veranderen of nemen af.

Er kan natuurlijk ook in de plaats van hetgeen teloor gaat iets nieuws ontstaan. Je kunt soms een veel grotere kracht, een veel grotere band vinden, maar die is weer afhankelijk van de praktische ondersteuning, die je eraan geeft.

Wanneer u morgen uitroept: Ik heb alle mensen lief! en u bent te beroerd naar buiten te gaan om een bedelaar een dubbeltje te geven om dat te bevestigen en u zegt: Ik wacht maar tot iemand me wat komt vragen, dan is uw naastenliefde, uw mensenliefde niets meer waard. Dwaas? Vreemd? Maar dat is de tendens van deze tijd.

Wat je wilt hebben, wat je wilt zien, wat je wilt bereiken, dat is allemaal goed zolang het voortkomt uit je werkelijke wezen, zolang het voortkomt uit je werkelijk bestaan, zolang je de werkelijke kracht die in je leeft durft hanteren. Maar zolang je dat alles wilt aanpassen aan een bepaald schema door steeds maar weer stukjes op te lappen en een klein beetje te veranderen, loop je vast. Misschien is het verstandiger om hier ook nog even op oorzaak en gevolg in te gaan.

Kijk eens, ik weet niet of u allen gelooft in reïncarnatie, maar dat zal wel. En als u het niet doet, dan moet u er maar eens over nadenken, want volgens ons bestaat het inderdaad.

De incarnatie kan in volkeren gebeuren en bij golven. Het kan ook meer persoonlijk worden gezien. Als er nu een aantal golven bij elkaar komen, ontstaat er branding. Als twee tegengestelde stromen elkaar bereiken, kan er een kolk ontstaan en daarmee wordt een hele hoop vuil weggezogen. Zolang het water het water blijft en zich niet als eis stelt dat het ook de lucht moet bezitten, zal het water er helemaal geen schade van hebben. Nu komen er uit de tijd twee verschillende groeperingen (het zijn er in feite meer, maar laten we nu eenvoudigheidshalve maar zeggen twee verschillende groeperingen), die een andere tijd, een andere inwijding, een andere opvoeding, een andere bewustwording hebben doorgemaakt, samen op deze wereld. U kunt zich dan voorstellen, dat die twee groepen dus de keus hebben. Ze kunnen zeggen: Wij allen zijn zielen. En wanneer ze dan met elkaar in contact komen, dan ontstaan er warrelingen en verwarringen, maar daarmee wordt alles wat onzuiver is weggetrokken; het wordt daar gebracht, waar het weer de voedingsbodem kan zijn voor een nieuwe bewustwording. Maar we kunnen ook zeggen: We gaan tegen elkaar in. Dan ontstaat er een botsing, waarbij vuil wordt opgewoeld en waardoor het leven dus veel troebeler wordt.

De praktijk, waarover ik het nu heb, is dat men niet meer kan zeggen: Aan de ene kant werken we een beetje samen en aan de andere kant werken we een beetje tegen. We kunnen niet zeggen: We erkennen iets in de geest als volkomen zuiver en aanvaardbaar en stoffelijk wijzen we het af of omgekeerd. Men kan nu nog slechts één ding aanvaarden; één regel, één wet, één kracht.

Wanneer ik zaken doe, dan moet ik zaken doen, zoals ik geloof. Maar ik kan niet anders geloven en toch zaken doen op een verkeerde manier. Dan ga ik eraan ten onder; ik word ziek, het vreet me op en ik heb niets meer over. Ik kan niet zeggen: Ik heb alle mensen lief, maar ze moeten in de praktijk natuurlijk niet teveel een beroep op me doen, want ik heb toch ook mijn eigen rechten en ik wil toch eerst mijn eigen huis en mijn eigen dit en mijn eigen zus en zo houden. Op het ogenblik dat je dat doet, ontken je de naastenliefde. En wanneer die ontkenning optreedt, zul je moeten besluiten wat je bent.

In deze dagen zal steeds meer tot uiting komen dat het niet geeft wat een mens eigenlijk is, als hij het maar helemaal is, met hart en ziel, met stof en geest.

Helemaal iets zijn? Er zijn natuurlijk heel veel mensen, die zeggen: "Het is toch beter om half goed te zijn dan helemaal slecht." Nu, dat ben ik helemaal niet met u eens. Als je water en aarde met elkaar vermengt, krijg je modder. Aarde op zichzelf is dan misschien erg vast, maar er kan een plant in groeien, ze kan vruchtbaarheid geven. En het water op zichzelf is misschien los en vloeibaar, maar het kan zouten aanvoeren, het kan planten voeden, het kan wolken naar de hemel doen rijzen. Maar modder, wat is modder? Modder is een moeras, waarin een ieder wegzinkt, die er mee in aanraking komt. Het gevaarlijkste in uw dagen, ook in uw persoonlijk leven, is dat half goed-zijn, het half doen. Je kunt geen invloeden meer mengen in deze tijd, dat is voorbij. Maar als je dan leert te leven, te werken, te denken en te streven als een mens uit één stuk, zonder enig voorbehoud verder, zeggend: Hier ben ik. Zó leef ik, zó erken ik, daarvoor zet ik alles in, wat de mensen noemen "mijn bezit, mijn gezondheid, mijn recht en de hele bliksemse boel," dan ben je een gelukkig mens. Want datgene, wat je dan kent, wordt voortdurend bevestigd uit de hele cosmos.

Nu moet u niet zeggen: Ik ga één geheel worden, opdat de cosmos me

bevestigd. Neen, u moet zeggen: Ik ga één geheel zijn, omdat ik erken dat dit voor mij de enige mogelijkheid is om harmonie, geluk, innerlijke sterkte te vinden. En dan zult u ontdekken dat u daardoor in harmonie bent met de nieuwe tijd, met de invloeden van de nieuwe tijd, de krachten van een nieuwe ster.

Ik weet niet, of u me allemaal zo kunt volgen, of u het interessant vindt? U zegt nu wel "ja", maar er zijn een heleboel mensen, die zeggen: Geklets, gedaas, wat heb ik eraan? Dan zouden ze niet hier komen, zegt u. Er zijn altijd een hele hoop mensen, die dat zeggen of denken. En dan zouden ze niet hier komen. Maar voor die anderen is dit alles evenzeer bestemd. Dacht u, dat we het alleen tegen u hadden? Neem me nu niet kwalijk, ik vind u allemaal heel lieve, prettige mensen. Ik heb helemaal geen bezwaar tegen één van u, ook al zie ik hier en daar de fouten en de afwijkingen, maar ik zou u niet waarlijk kunnen helpen, als ik niet tegen de hele wereld zo zou spreken. Er zijn echter altijd wel weer mensen, die zeggen: Wat een gezemel, wat een gepreek; of: Wat heb ik eraan? Die zeggen: Mens, wat heb je nu aan al dat gedaas. Het is allemaal zo vaag. Regels moeten ze me geven. Als ze me zeggen: Doe dit, doe dat, doe zus, doe zo, ach, dan zal ik dat wel doen.

Zo roepen ze tegen het leven en tegen het lot. Ze zeggen tegen God: God, ik wil goed zijn. Ik wil ook Christusdrager zijn. Vertel me maar even precies wat ik moet doen en vertel het me dan alsjeblieft zó, dat ik het kan doen en dat ik het wil doen. Als we het dan met elkaar eens worden, zal ik die Christus wel worden!

Kijk, dat is een heel typische mentaliteit. Men acht zichzelf ergens te hoog of te goed voor en meent, dat het niet concreet genoeg is. Maar iets kan niet concreter zijn dan jezelf bent. Een les, een lering, o, ze blijven komen in de komende dagen, maar ze hebben geen betekenis meer, ze hebben geen zin en geen inhoud, als u er niet het praktische voor u persoonlijk uithaalt.

Een regel. En dan moet u niet zeggen: Is die wel juist, is die wel goed? U moet zeggen: Voor mij wordt dat déze regel. Ik voel dit zo, ik erkende dit al zo, het is zo een noodzaak. Dan leef je die regel en ben je een mens uit één stuk. Dan ben je een mens, die de harmonie, de cosmische werkelijkheid kan ontvangen en kan je ook alle krachten, die op het ogenblik in de tijd leven, werkelijk ondergaan; dan hebben ze zin voor je.

Soms is het zakelijk gezien dwaas om iets te doen. Wie kan het zich nu permitteren om zus of zo te doen? Ik geef toe, het is dwaas, heel erg dwaas van uit menselijk standpunt, maar als het voortkomt uit je eigen begrip van goed en juist, dan zul je ontdekken, dat juist dat je vaak helpt; anders zou het leven geen zin hebben.

En dat is in deze tijd precies hetzelfde met de sferen en de wereld. De krachten van de geest komen veel dichterbij de mensheid te staan. Niet dat de mensen veel hoger zijn gekomen of dat de geest verder is afgedaald, helemaal niet. Maar we zijn dichterbij elkaar komen te staan, omdat voor ons op het ogenblik meer en meer dezelfde kracht werkt. We hebben een gemeenschappelijke basis, een verbindingslijn tussen geest en stof. Per slot van rekening, het is zo gemakkelijk te zeggen: O, mensen, als jullie maar braaf zijn in het leven; en als je dan dood gaat, krijg je alles wat je wilt hebben. Er is een tijd geweest, dat het voor de mensen erg prettig was, dat ze alleen in de mystieke verzonkenheid wat wilden bereiken. Maar daarvoor is wat anders nodig, op het ogenblik tenminste en dat is een band; en die band bestaat in de geest.

Wij kunnen niet meer volstaan met het geven van een aantal mooie spreuken en gezegden; of het welwillend toezien boven de preekstoel als een soort miniatuur wiekende heilige geest, terwijl de predikant dondert over hel en zonden en spreekt over vergiffenis en verlossing. Het zou erg

leuk zijn als het kon, maar het kan niet, het past niet meer in deze tijd. Wij moeten praktisch werken in de stof. Wij moeten de praktische krachten in de stof gewekt zien. Wij moeten zien dat er in de stof werkelijk iets wordt bereikt nú; en als dat niet gaat, dan is het zinloos, dus ook ons streven voor u. Dan kunnen we ons net zo goed emeritus hulpgeest noemen of zo iets. Dan zijn we buiten dienst, uitgerangeerd. En wat u betreft, u kunt natuurlijk spreken over de geest en over de praktijk, die dan toch een beetje anders is. Want als mens moet je leven als mens met de mensen; en de geest en God dat is alleen voor de ziel en misschien voor zondag in de kerk. Wanneer u dat doet, zult u ontdekken, dat het u precies hetzelfde gaat: u wordt uitgerangeerd, u telt niet mee, u krijgt niets meer gedaan. Voor ons allebei geldt precies hetzelfde: een innerlijk beleven, zo volledig mogelijk, op eigen initiatief, op eigen verantwoordelijkheid en volgens eigen erkenning omzetten in praktijk, direct en zonder voorbehoud. Want alleen als we zo leven, zo ons gehele wezen geven in deze omwenteling, in dit cosmischem gebeuren, zullen we de kracht kunnen putten, die er bestaat; en die kracht is voor ons gelijk.

Geloof me, als ik spreek over de lichtende kracht Gods, dan is die voor mij dezelfde als voor u. We hebben allebei die kracht nodig. We kunnen haar allebei even volledig krijgen, als ons eigen wezen volledig is en niet eerder. En dan kunnen we er allebei precies hetzelfde mee doen: We kunnen de mens er geestelijk mee gezond maken; we kunnen de stoffelijke mens genezen; we kunnen de ziel bevrijden uit het duister, alles wat u maar wilt. Het kan allemaal. Maar alleen wanneer wij ons baseren op dat ene: bewustzijn en leven.

Innerlijke erkenning en eigen initiatief behoren dus hetzelfde te zijn. Het is tijd, dat de verschillen wegvallen. En wanneer die verschillen wegvallen in ons streven, dan staan we dicht naast elkaar. Want u leeft in de stof, maar het geestelijke beweegt u, het goddelijk Licht is uw drijfveer. Wij leven in de geest, maar het stoffelijke beweegt ons en het goddelijk Licht is ons een kracht. We zijn met elkaar op zoveel punten verbonden, dat u ons kunt begrijpen en opmerken; en omgekeerd, dat wij beter dan ooit tevoren zullen kunnen beseffen en weten wat uw problemen op aarde zijn en hoe we u in de praktijk werkelijk kunnen helpen.

Dat is geen sirenezang. Trouwens, ik vind dat een vreemd woord: sirenezang. Als je het als moderne mens over een sirene hebt, dan denk je aan iets, dat loeit; ik loei misschien wel een beetje, maar hopelijk toch niet al te erg. Ik hoop, dat ik de melodie niet verlies. Het is geen poging om u te verleiden tot het een of ander, of om u nu eens even helemaal los te maken van wat u bent. Helemaal niet. Het is een erkennen van het feit, dat het voor u net zo goed noodzakelijk is als voor ons, dat het feit, dat eenheid tussen innerlijk leven en uiterlijke daad, tussen innerlijk bewustzijn en uiterlijk aanvaarde verantwoordelijkheid, tussen erkende noodzaak en eigen initiatieven; tussen aanvaarde kracht en geuite kracht niet meer kan worden vermeden.

De praktijk is nu eenmaal de drijfveer van deze dagen. En dan kunnen we spreken over verdraagzaamheid (zoals mijn voorganger heeft gedaan) en over naastenliefde (dat heeft hij ook gedaan), maar dan komen we toch tot de conclusie, dat al die dingen zinledig zijn, tenzij ze worden gedragen door de praktijk van ons eigen wezen en denken.

En daarmee heb ik zo'n beetje beweerd wat ik te beweren had. Ik geloof, dat ik medelijden kan hebben met degenen, die dit moeten verwerken. Ja, het is nog wel geen Niagara-waterval, maar een spraakwaterval is het toch wel een beetje. Ik wil nu voor u gaan besluiten en het is nu eenmaal gebruikelijk, dat u daarvoor zelf een woord of een onderwerp kunt geven.

INNERLIJK WETEN.

Wij weten in onszelve veel,
dat wij toch liever niet beseffen.
En veel is innerlijk ons deel,
waarboven wij ons dan verheffen
en vluchten naar oneindigheid,
naar lichte sfeer en 's hemels tijd,
omdat wij niet aanvaarden willen,
dat in ons honger leeft, die vraagt
en die we moeten stillen.
Omdat in ons er toch iets is,
dat ons een opdracht tot een offer geeft.

Wij weten innerlijk heel goed
de wegen, die we moeten gaan.
We voelen innerlijk wel aan,
Waarom het leven is,
zoals het door ons wordt geleefd.
Wij weten wat het noodlot is,
dat rond ons steeds zijn webben weeft,
maar willen 't liever niet verstaan,
want het is zo moeilijk om in waarheid
't bevel van 't innerlijk weten ook praktisch na te gaan.

Je weet in jezelf dat er een God is, Die leeft.
Maar zeker ben je toch niet, dat je voortbestaat.
Je hoopt 't, maar je voelt: er is een kracht,
die mij ergens leven laat.
Je weet innerlijk: Ik beantwoord niet aan
de zin en 't doel van mijn bestaan.
En je weet al te goed: dit ideaal
en die schone zang van woorden is een waan,
waaraan ik innerlijk toch niet geloof.
'k Beroof mijzelve soms zelfs van grote waarden in 't leven,
alleen omdat ik niet erkennen wil
dat ook zo iets als taak
- ik weet 't innerlijk toch stil -
mij voor het leven werd gegeven.

Wij willen teveel zijn, teveel doen, te snel.
Wij willen gaan spelen met krachten van 't Al
en met een zakelijk belang.
Wij willen 't zijn: de as waarom de cosmos draaien zal,
de macht, waaruit de Schepper leeft.
We weten dat er een God bestaat.
We weten innerlijk ook wel degelijk
dat het zijn ons 't as-zijn van 't Al niet laat.
Daarvoor zijn wij niet geschapen
en dat is ons niet gegeven.
We weten 't wel maar we erkennen het niet,
want we willen zo graag 't middelpunt zijn van alle bestaan
alle leven.
We weten innerlijk wel
wat de zin is van dromen aan ons soms gegeven,
maar willen ze eenvoudigweg niet verstaan;
want de boodschap is wat onaangenaam.
We zouden 't onszelf niet vergeven,

wanneer we d'innerlijke waarheid na zouden gaan
en daarmee 't web van leugen en schijn en conservatisme,
rond ons geweven, zouden verscheuren.
We zouden het gebeuren
niet kunnen verdragen.
We zouden het niet wagen
om verder te gaan.
En daarom aanvaardt men 't innerlijk weten,
maar wil d'innerlijke waarheid niet waarlijk verstaan.

Maar er komt een dag en er komt een kracht,
dat je niet anders meer kunt
dan wat in je bestaat als enige waarde aanvaarden.
Dan vallen de grenzen van menselijk zijn,
de stoffelijke pijn
en de lijnen en kleuren en geuren van wereld en aarde.
Dan sta je alleen met het innerlijk weten;
en is dat je wezen en is dat je kracht.
En dan klinkt de vraag: Wat heb je met 't weten,
dat in je bestond reeds zo lang, volbracht?
Heb je gehoorzaamd aan het diepe ervaren,
dat in je geest, in je denken bestond?
Of heb je 't verworpen, zeggend:
Het is niet passend.
Of 't is onredelijk, 't mist alle grond.
Heb je, mens, jezelf durven leven?
En om 's Heren wil jezelf durven zijn?
Dan heb je het innerlijk weten aanvaard.
Dan is het jouw licht
en het heelal zelfs van waarde.
Maar heb je dat niet aanvaard,
't wordt je een plicht;
en die plicht is te zwaar haast om die nog te dragen.

Innerlijk weten, een innerlijke stem heb je allemaal. De doorsneemans echter verlangt dat zijn innerlijke stem datgene zegt, wat hijzelf juist vindt, wat past bij zijn opvoeding, bij zijn stand en bij zijn milieu; en dat gebeurt niet. Daarom wordt de innerlijke stem of het innerlijk weten zo vaak verloochend. Daarom wordt de rede gebruikt als een soort schild tegen de pijlen, die het innerlijk weten voortdurend op je afschiet in de hoop je wakker te roepen. En daarom weigert de mens zo vaak de aansprakelijkheid, die hij innerlijk weet te moeten aanvaarden en dragen, werkelijk te aanvaarden.

Laten we hopen, vrienden, dat het innerlijk weten voor steeds meer mensen de ware leidsnoer zal worden langs welke ze streven naar licht, naar bewustwording; want dan wordt de nieuwe tijd voor steeds meer mensen vervuld en zal de geest er steeds intenser deel aan hebben.

:--:~